

מכללת הרצוג-גוש עזיון

ימי עיון בתנ"ך

קייץ תשע"ב

13-19

הרב ישראל רוזן

ב"ה, מני"א תשע"ב

מלך - מנהיג או מונהג?

- א. זתר ח"ג רנו:
'ביום השמיני עצרת תהיה לכם' (במדבר כט, עה). מאי עצרת, כמה דאמר 'זה יעצור בעמי, ולית עצר אלא מלכות.
- ב. בראשית רבה עז, יב:
כל נשיקה של תפלות בר מן תלת; נשיקה של גדולה, נשיקה של פרקים ונשיקה של פרישות. **נשיקה של גדולה - ויקח שמואל את פך השמן... וישקהו**. נשיקה של פרקים - (שמות ד') ויפגשוהו בהר האלקים וישק לו. נשיקה של פרישות - (רות א') ותשק ערפה לחמותה. רבי תנחומא אמר אף נשיקה של קריבות, שנאמר: וישק יעקב לרחל, שהיתה קרובתו.
- ג. ברכות נח, א:
הרואה מלכי ישראל אומר: ברוך שחלק מכבודו ליראיו. מלכי עכו"ם אומר: ברוך שנתן מכבודו לבריותיו.
[רב ששת היה סגי נהור. ראה שכולם הולכים לקבל פני המלך, קם והלך אתם. אמר לו מין אחד: הדליים לנהר, השבורים לאן? אמר לו, תראה שאני אדע יותר ממך.
כשעברה פלוגה ראשונה והרעשה - אמר המין: בא המלך! אמר לו רב ששת: לא בא! כשחלפה פלוגה שניה ברעש - אמר המין: עכשיו בא המלך. אמר לו רב ששת: לא בא! כשהגיעה השלישית בשקט - אמר רב ששת: הנה המלך! אמר לו המין: מנין לך? אמר לו: **מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא**; דכתיב (מלכים א יט) 'צא ועמדת בהר לפני ה' והנה ה' עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ה' לא ברוח ה' ואחר הרוח רעש לא ברעש ה' ואחר הרעש אש לא באש ה' ואחר האש קול דממה דקה.
- ד. רות רבה ד, ט:
(שמי"א יז, נה-נו) "וכראות שאול את דוד... בן מי זה הנער... בן מי זה העלם", התחיל שואל עליו: **אם מפרץ הוא - מלך הוא, אם מזרח הוא - שופט הוא**.
- ה. סנהדרין כ, ב:
'שום תשים עליך מלך' שתהא אימתו עליך.
- ו. כתובות יז, א:
מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, שנאמר: 'שום תשים עליך מלך' שתהא אימתו עליך.
- ז. רמב"ם הל' מלכים פ"ב:
כבוד גדול נוהגין במלך, ומשימין לו אימה ויראה בלב כל אדם, שנאמר 'שום תשים' שתהא אימתו עליך. אין רוכבין על סוסו ואין יושבין על כסאו ואין משתמשין בשרביטו ולא באחד מכל כלי תשמישיו... ויושב על כסא מלכותו בפלטרין שלו, ומשים כתר בראשו. וכל העם באין אליו בעת שירצה, ועומדין לפניו ומשתחוים ארצה. אפילו נביא עומד לפני המלך משתחוה ארצה.
- ח. במדבר רבה טו, יג:
וכן אתה מוצא שהזקנים אחד מ"ג דברים שהיו כתובין לשמו של הקב"ה. ואלו הן: הכסף והזהב, הכהנים והלויים וישראל והבכורות והמזבח והתרומה ושמן המשחה ואהל מועד ומלכות ב"ד. והקרבתות וא"י והזקנים... מלכות ב"ד מנין? 'כי ראיתי בבני לי מלך'.
- ט. פסיקתא רבתי לד, יג:
חטאו במלכים: 'עתה שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגויים'. ולקו במלכים (הושע יג) 'אתן לך מלך באפי ואקח בעברתי'. ומתנחמים במלכים (מיכה ב) 'ויעבור מלכם לפנייהם וה' בראשם'.
- י. רמב"ם הל' מלכים פ"ב:
מצוה על המלך לכבד לומדי התורה. וכשיכנסו לפניו סנהדרין וחכמי ישראל יעמוד לפנייהם ויושיבם בצדו... במה דברים אמורים בזמן שיהיה המלך בביתו לבדו הוא ועבדיו יעשה זה בצניעה, אבל בפרהסיא בפני העם לא יעשה; ולא יעמוד מפני אדם, ולא ידבר רכות, ולא יקרא לאדם אלא בשמו כדי שתהא יראתו בלב הכל.
- כדרך שחלק לו הכתוב הכבוד הגדול וחייב הכל בכבודו, כך ציוהו להיות לבו בקרבו שפל וחלל שנאמר 'ולבי חלל בקרבי'. ולא ינהג גסות לב בישראל יתר מדאי, שנאמר 'לבלתי רום לבבו מאחיו'... ויתוס על כבוד קטן שבקטנים... רועה קראו וכתוב...